

Małgorzata Strzyżewska

XVI Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 443-444

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Strzyżewska

XVI Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii

W dniach 29 i 30 września 1995 r. odbyła się w Olsztynie konferencja poświęcona ziemiom dawnych Prus Wschodnich w kartografii. Organizatorami konferencji byli: Zespół Historii Kartografii Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie przy współudziale Archiwum Państwowego w Olsztynie i Archiwum Archidiecezji Warmińskiej. Obradom, odbywającym się w siedzibie Ośrodka Badań Naukowych oraz Muzeum Warmii i Mazur, przewodniczył prof. Stanisław Aleksandrowicz z Torunia.

Konferencję rozpoczęto uczczeniem minutą ciszy zmarłego 11 stycznia 1995 r. prof. Juliana Janczaka, założyciela i wieloletniego przewodniczącego Zespołu Historii Kartografii Instytutu Historii Nauki PAN.

Podczas dwudniowych obrad reprezentanci ośrodków naukowych Krakowa, Warszawy, Torunia, Gdańska, Bydgoszczy, Wrocławia oraz Olsztyna wygłosili 14 referatów i komunikatów. Wprowadzeniem do omawianej problematyki był referat mgr. inż. Piotra Grabowskiego (Olsztyn) prezentującego rozwój kartografii pruskiej od 1542 r. (pierwsza mapa Prus Henryka Zella) po wiek XX.

Tematyka konferencji i miejsce obrad były znakomitym pretekstem do przedstawienia olsztyńskich zbiorów kartograficznych. Prezentacji kolekcji Muzeum Warmii i Mazur, Archiwum Archidiecezji Warmińskiej, Archiwum Państwowego i Ośrodka Badań Naukowych poświęcili swe wystąpienia: mgr Sławomir Augusiewicz, ks. prof. Marian Borzyszkowski, mgr Krystyna Wiwatowska-Chylińska i mgr inż. Piotr Grabowski. Referenci zaprezentowali różnorodność olsztyńskich zbiorów wykraczających często swym tematycznym zasięgiem poza teren regionu.

Podobne w charakterze, bo prezentujące pewne zespoły kartograficzne, były wystąpienia: prof. Jana Szeligi (Gdańsk) mówiącego o mapach Prus Książęcych Józefa Naronowicza-Narońskiego z lat 1660—1678; mgr. Edwarda Schnaydera (Kraków) prezentującego dwie nieznane mapy Prus — Caspara Hennebergera z 1627 r. i Johanna Jacoba Kantera z 1797 r., znajdujące się w Archiwum Wojennym w Sztokholmie; prof. Barbary Kosmowskiej-Ceranowicz (Warszawa) omawiającej zasięg złóż i oznaczenia występowania bursztynu na mapach obejmujących „Bursztynowe Wybrzeże” Bałtyku oraz dr. Bogusława Dybasia (Toruń) prezentującego zespół planów oraz widoków europejskich miast i twierdz z 1604 r. znajdujących się w zbiorach Herzog August Bibliothek w Wolfenbüttel. To ostatnie wystąpienie było luźno związane z przewodnim tematem obrad, gdyż w omawianym zbiorze znajdują się tylko trzy plansze z terenu Prus Książęcych — panorama miasta Brandenburg (obecnie Uszakowo) oraz widok i plan twierdzy w Pilawie.

Prace nad tworzeniem historycznego obrazu kartograficznego w oparciu o mapy, plany oraz inne źródła i przekazy, przedstawili: dr Roman Marchwiński (Bydgoszcz) omawiający koncepcję mapy historycznej „Komornictwo olsztyńskie II poł. XVI wieku”;

dr Roman Czaja (Toruń) prezentujący i charakteryzujący poszczególne karty *Atlasu historycznego Elbląga* — pierwszego zeszytu *Atlasu historycznego miast polskich* i prof. Antoni Czacharowski (Toruń) przedstawiający stan zaawansowania prac nad drugim zeszytem tegoż atlasu, dotyczącym Olsztyna.

O wykorzystaniu nowoczesnych metod badań geodezyjnych w odtwarzaniu map, ich lepszym poznaniu i wykorzystaniu zawartych w nich informacji mówili: prof. Ewa Krzywicka-Blum (Wrocław) prezentująca kolejne etapy prac i uzyskane efekty rekonstrukcji zaginionej mapy *Polonia* Bernarda Wapowskiego oraz prof. Maria K. Szacherska (Olsztyn), przy współpracy dr Jolanty Baładynowicz i mgr. inż. Krzysztofa Bojarowskiego, omawiający zastosowanie graficzno-numerycznych systemów komputerowych do pozyskiwania i oceny informacji zawartych na dawnych mapach.

Oba wystąpienia spotkały się ze szczególnym zainteresowaniem słuchaczy. Kontrowersyjny okazał się fakt wykorzystania do prac nad odtworzeniem mapy *Polonia* obrazu Polski z globusa Gerarda Mercatora z 1541 r. Zdaniem części uczestników konferencji należy doszukiwać się starszego pierwowzoru (*Sarmacja* Ptolomeusza, mapy „poptolomejskie”) dla polskiej części globusa niż *Polonia* Wapowskiego. Zaproponowano ponowne zweryfikowanie tego materiału poprzez szczegółową analizę treści mapy Wapowskiego i globusa Mercatora (oznaczenia miejscowości). Z kolei wystąpienie zespołu prof. Marii K. Szacherskiej było szeroko dyskutowane, gdyż wskazało na problemy historykom kartografii całkiem nie znane i otworzyło przed nimi nowe możliwości badawcze.

Dwudniowe obrady uzupełniła dyskusja, w której udział wzięli: prof. Janusz Jasiński, mgr Henryk Rutkowski, dr Teresa Bogacz, prof. Stanisław Aleksandrowicz, dr Elżbieta Kowalczyk, dr Bogusław Dybaś, mgr Krzysztof Jabłonka, mgr Edward Schnayder, prof. Ewa Krzywicka-Blum, prof. Maria K. Szacherska.

Konferencji towarzyszyły okolicznościowe prezentacje wybranych obiektów kartograficznych ze zbiorów Archiwum Państwowego i Ośrodka Badań Naukowych (w Ośrodku Badań Naukowych) oraz Muzeum Warmii i Mazur (w salach barokowych zamku).

Po zakończeniu obrad uczestnicy konferencji zwiedzili zamek w Lidzbarku Warmińskim.

Według zapowiedzi organizatorów ogłoszone referaty i komunikaty mają ukazać się drukiem, natomiast XVII Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii, poświęcona tematyce morskiej i pomorskiej, odbędzie się w pierwszej połowie września 1996 r. w Szczecinie.